

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO (toliau – BK) 71
STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
SMURTINIAIS NUSIKALTIMAIS PADARYTOS ŽALOS KOMPENSAVIMO ĮSTATYMO
(toliau – ŽKĮ) NR. X-296 4 IR 20 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽALOS, ATSIKADUSIOS DĖL VALDŽIOS INSTITUCIJŲ
NETEISĖTŲ VEIKSMŲ, ATLYGINIMO IR ATSTOVAVIMO VALSTYBEI IR LIETUVOS
RESPUBLIKOS VYRIAUSYBEI ĮSTATYMO (toliau – ŽAI) NR. IX-895 1, 3 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 2¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO
(toliau kartu – Projektai)**

(TAP Nr. 20-150(2))(TAIS Nr. 20-1452(2))

2020-03-04 Nr.

Vilnius

Projektų rengėja: Teisingumo ministerija

Projektų tikslas: projektais siekiama:

1. padidinti įmokos į nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondą minimalias ir maksimalias ribas, išplečiant galimybę teismui teisingai individualizuoti skirtinos baudžiamojo poveikio priemonės dydį, atsižvelgiant į asmens turtinę padėtį;
2. išplėsti ŽKĮ įstatymo galiojimą laike, kad nukentėjusiems nuo sunkių ir labai sunkių smurtinių nusikaltimų po 2000 m. rugsėjo 26 d., taip pat būtų teisinis pagrindas skirti kompensaciją ŽKĮ nustatyta tvarka;
3. ŽAI įtvirtinti piniginio kompensavimo mechanizmą asmenims, kuriems ikiteisminio tyrimo ar baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu buvo taikoma griežčiausia kardomoji priemonė – suėmimas, tačiau jų atžvilgiu priimtas galutinis išteisinamasis nuosprendis.

Dabartinė situacija: 1. Dabar galiojantis teisinis reguliavimas numato, kad žalą, atsiradusią dėl neteisėto kardamosios priemonės suėmimo taikymo atlygina valstybė visiškai, nepaisant ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokuratūros pareigūnų ir teismo kaltės. Todėl asmeniui, siekiančiam gauti žalos atlyginimą už suėmimą išbūtą laiką, yra įtvirtinta prievolė įrodyti, kad *suėmimas buvo taikytas neteisėtai* ir to *jis patyrė žalą*. Tai užkrauna asmenims, patyrusiems intensyviausius laisvės suvaržymus, papildomą įrodinėjimo našta, kuri yra vertintina kaip nepagrįsta teisėtų lūkesčių bei proporcingumo principų kontekste.

2. ŽKĮ įtvirtina taisyklę, kad pagal šį įstatymą kompensuojama tik dėl *po 2005 m. liepos 1 d.* padarytų smurtinių nusikaltimų atsiradusi žala.

3. Pagal BK teismas asmeniui gali paskirti baudžiamojo poveikio priemonę – įmoką į nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondą, kurios dydis gali būti nuo *5 iki 125 MGL* (nepilnamečiui – nuo 3 iki 25 MGL).

Projektų esmė: 1. ŽAI projektu siūloma įtvirtinti *naują piniginės kompensacijos ne teismo tvarka rūšį* kuri galėtų būti skiriama asmenims, kuriems buvo paskirta griežčiausia kardomoji priemonė – suėmimas, o vėliau jų atžvilgiu buvo priimtas galutinis teismo išteisinamasis nuosprendis. Šios kompensacijos tikslas yra kompensuoti asmens patirtus neigiamus padarinius nevertinant taikyto suėmimo teisėtumo. Asmuo turės teisę gauti *iki 50 bazinių socialinių išmokų dydžio* (BSI) (1900 Eur) kompensaciją.

Šis dydis pasirinktas atsižvelgiant į Pranešėjų apsaugos įstatyme įtvirtintą 50 BSI kompensacijos dydį (kompensuoti pranešėjo patiriamą neigiamą poveikį ar galimus padarinius dėl

jo pateikto pranešimo), taip pat į tai, kad ŽAI 4 str. 1 d. jau yra nustatyta 2900 Eurų dydžio suma, kuri gali būti ne teismo tvarka išmokėta asmenims, siekiant atlyginti patirtą turtinę žalą, tuo atveju, jeigu valstybė pripažįsta, kad asmens atžvilgiu suėmimas buvo taikytas neteisėtai. *Kadangi siūlomais pakeitimais yra siekiama kompensuoti patirtą turtinę žalą nepriklausomai nuo kardomosios priemonės – suėmimo, taikymo teisėtumo, siūloma įtvirtinti suma yra adekvačiai mažesnė. Rengėjų manymu tokio dydžio kompensacija, atsižvelgiant į tai, kad suėmimo paskyrimo teisėtumo klausimas nėra vertinamas, yra pakankama, kadangi visuomet egzistuoja galimybė, jog net ir asmens atžvilgiu priėmus išteisinamąjį nuosprendį, suėmimas taikymas galėtų būti pripažintas teisėtu bei pagrįstu, ir teisės į žalos atlyginimą toks asmuo apskritai neįgytų.*

2. ŽKĮ projektu siūloma praplėsti įstatymo galiojimo laiką taisyklę, numatant, kad dėl *nuo 2000 m. rugsėjo 26 d. iki 2005 m. liepos 1 d. padarytų sunkių ir labai sunkių smurtinių nusikaltimų atsiradusi žala kompensuojama, jeigu galutinis sprendimas priimtas po 2005 m. liepos 1 d.* Tokiu būdu bus užtikrintas teisinio tikrumo principas nukentėjusiems, kurie dėl ydingo teisinio reguliavimo, negavo kompensacijos už žalą kai įstatymo priėmimo metu baudžiamasis procesas dėl aptariamų nusikaltimų dar nebuvo pasibaigęs.

3. BK projektu siūloma išplėsti baudžiamojo poveikio priemonės - įmokos į nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondą dydžio ribas - *nuo 10 iki 250 MGL*. Tai užtikrins, kad teismas galės paskirti adekvataus dydžio įmoką į nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondą, kuri labiau atitiks asmens turtinę padėtį, taip pat padaryto teisės pažeidimo pobūdį bei pavojingumą bei kitas, baudžiamojo poveikio priemonės skyrimui reikšmingas, aplinkybes.

Igyvendinti siūlomam ŽAI projekte kompensavimo ne teismo tvarka mechanizmui reikės *iki 70 tūkst. Eur* papildomų valstybės biudžeto lėšų į metus. Lėšų poreikis apskaičiuotas įvertinus 2017 – 2019 m. suėmimų taikymo ir išteisinamų nuosprendžių santykio statistiką pagal kurią prognozuotina, kad per metus gali tekti suteikti iki 1900 Eur kompensaciją vidutiniškai 32 asmenims.

Šiuo metu nėra aiškus asmenų, kurie kreipsis dėl sunkiais ir labai sunkiais smurtiniais nusikaltimais padarytos žalos kompensavimo už 2000-2005 m. laikotarpį, skaičius. Kaip rodo statistika, per pastaruosius trejus metus kasmet vidutiniškai yra išmokama 700 tūkst. eurų, todėl manytina, kad tokia galėtų būti ir maksimali reikiama prognozuojama suma. Ji bus padengta dėka to, kad BK pakeitimais yra numatomas dvigubas įmokos į nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondą dydžio padidėjimas.

Derinimas: projektai derinti su Generaline prokuratūra ir Teisėjų taryba (gautos trys techninio pobūdžio pastabos). Dėl Generalinės prokuratūros pastabos, į kurią neatsižvelgta, pateikta derinimo pažyma (rengėjų argumentai pakankami pagrįsti neatsižvelgimui į teiktą pastabą).

Pirminis projektų variantas buvo svarstytas 2020 m. vasario 25 d. Tarpinstituciniame pasitarime. Pakartotinai teikiami projektai patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės (2020 m. vasario 17 d. išvada Nr. NV-441) ir Viešojo valdymo grupės (2020 m. vasario 20 d. pažyma Nr. NV-482) pastabas.

Pakartotinai pateikti projektai apsvarstyti 2020 m. kovo 3 d. Tarpinstituciniame pasitarime.

Atitikimas Vyriausybės programai: Projektai neprieštarauja Septynioliktosios Vyriausybės programai.

Dalykinio vertinimo išvada: Projektus siūlome svarstyti **Vyriausybės posėdžio B dalyje.**

Patarėjas

Audrius Kasinskas

